

Apel podobo na ogled postavi

Otroci se igrajo in se zabavajo z različnimi že starimi ali novimi domislicami. Zgodi se, da se zabavajo tako, da priredijo gledališče. Napišejo ali si tudi kar na pamet izmislijo gledališko dogajanje in gledališko besedilo. Treba je postaviti oder, klopi ali stole za gledalce. Treba je priskrbeti oblačila gledaliških oseb (kostumi). Treba se je naličiti. Treba je postaviti ali nakazati kraj dogajanja, to je sceno. Treba je spremeniti prizorišče. Treba je narediti tudi vstopnice in jih prodajati. Treba je povabiti gledalce. Skratka, obilo priložnosti za posnemanje, izmišljanje, ustvarjanje in zabavo.

V našem jeziku je tako, da »igrati se« pomeni nekaj drugega kot »igrati«. Da ne govorim o pomenu, kot je igrati na kakšen inštrument. Kot vidimo, pa včasih »igrati se« in »igrati«, to je organizirati gledališče, igro, sovpadeta in pomenita isto. Obstaja tudi srednja pot med pravim gledališkim udejstvovanjem in zabavnim otroškim igranjem. V spominu imam takšno prireditev, ki se je dogajala na Jesenicah in pri kateri sem sodeloval tudi jaz. Bilo je takoj po vojni, morda že leta 1945 ali 1946. V tem šolskem letu sem obiskoval tretji razred jeseniške gimnazije. Pripadal sem tretji generaciji takoj po vojni ustanovljene gimnazije.

Ravnatelj je bil Ažbe. Profesor matematike Šubert se je v prostem času rad gledališko udeleževal. Na gimnaziji je slovenščino poučeval znameniti gledališki delavec Mirko Mahnič. Vendar v mojem razredu ni učil Mahnič, temveč profesorica Peterlinova, nepozabna slovenistka, katere mož je bil po vojni v Trstu znameniti gledališki delavec. Jaz osebno izhajam iz družine Marije Dolgan, rojene Kovač, ki je bivala na Koroški Beli. Moja mama se je tudi med vojno rada gledališko udeleževala, zato je za oder vzgajala in pritegnila tudi mene. Pomembno je bilo, da je našemu rodu pripadal Vital Klabus, ki se sicer ni posebej gledališko udeleževal, a je bil že takrat literarno zelo aktiven in uspešen. Njegovemu prijateljskemu, za kulturo vnetemu krogu sta pripadala med drugim sošolka Metoda Rejc in njen brat Jelko.

Pripravljala se je velika Prešernova proslava v Krekovem domu, v velikem gledališču. Zapomnil sem si, da je bil govornik književnik Matej Bor in da je

Mirko Mahnič z višjim razredom pripravil izvedbo *Sonetnega venca*. V spored proslave smo bili z gledališko igro vključeni tudi dijaki našega razreda, verjetno na pobudo profesorice Peterlinove. Ne vem več, ali smo igro pisali kot domačo ali šolsko nalogo ali pa je nastala v posebnem krožku. Ne vem niti, koliko smo si dejanje in besedovanje sprti izmišljali ali, kot se reče, improvizirali. Gotovo je, da je bila avtorica izbranega besedila Metoda Rejc.

To je bila dramatizacija Prešernovega satiričnega ali zbadljivega soneta, s katerim je naš veliki pesnik osmešil svojega krivičnega kritika, na Dunaju živečega velikega Jerneja Kopitarja. Ta veliki znanstvenik, jezikoslovec, seveda ni imel nobene zveze s čevljarstvom, razen svojega imena, kar je pesnik izvrstno izkoristil. Sonet je kratek, a poln dogajanja, ki vabi domišljijo, naj ga razširi. Zgodba je taka, približno jo obnavljam po spominu:

Živel je znameniti slikar, ime mu je bilo Apel. Nekoč je naslikal portret prijatelja, in sicer celo podobo, to je od glave do peta. Ta možakar je bil odličen gornik in ga je Apel želel upodobiti v popolni planinski opremi. Apel je imel sredi mesta svoj atelje z veliko izložbo, v kateri je razstavljal svoja dela in tako privabljal kupce. Rad je stal za zaveso in poslušal, kako ljudje ocenjujejo njegove slike. In tako je prisluškoval tudi neki visoki gospe s spremstvom. Razstavljeni portret ji je ugajal. O njem in naslikani osebi se je pogovarjala s spremljevalcem, vendar v slikarjevo delavnico ni vstopila. Potem so prihajali mimo še drugi in si radovedno ogledovali novo sliko. Mimo je prišel tudi čevljar, kar je bilo mogoče razbrati že z njegove opreme. Ustavil se je in zapičil pogled v obuvalo upodobljenega možakarja ter sam pri sebi ugotavljal, kaj je dobro in kaj ni. Na sliki ga je zanimalo le obuvalo, ki se mu je zdelo pomanjkljivo in bi potrebovalo dodaten jermen, da bi se prav pritrnilo na nogo. Morda je čevljar celo poklical slikarja in mu povedal svoje mnenje.

Slikar je sicer oporekal čevljarju, a se je vseeno odločil portret popraviti. Naslednji dan je slikar Apel spet razstavil popravljeno podobo. Spet je prišel mimo čevljar in zadovoljno opazil, da je umetnik upošteval njegovo kritiko. Potem je opazil, da upodobljeni možakar, oblečen v pumparice do kolen, po nogah nima nobenih dlak. Ker je sodil po svojih nogah, se je spet pritožil. Toda Apel je bil odločen in je povedal čevljarju, kar mu gre, namreč da naj se ne vmešava v stvari, na katere

se ne spozna in se ga ne tičejo. Slikar je bil jezen in čevljarja ošteval z zmerljivko »kopitar« (za izdelavo novega čevlja se uporabi lesen model – kopito).

No, tako smo nižji gimnazijci odigrali dramatizacijo Prešernovega soneta *Apel podobo na ogled postavi*. In to kar na velikem odru jeseniškega Krekovega doma. Sam sem imel nalogo deklamirati Prešernovo besedilo v dveh delih, pred prvim in drugim dejanjem: »Apel podobo na ogled postavi; ker bolj resnico ljubi kakor hvalo ...« In pred drugim dejanjem: »Ko pride drugi dan spet mož kopitni ...« Korajžno sem se izprsil in uveljavil svojo deklamatorsko sposobnost. A dobro se spominjam, kakšne jezikovno-govorne težave sem imel z vrstico: »Ker čevlji so pogodu, meč se loti.« Ker nisem razumel pomena besede »meč« (méča – mišica na spodnjem delu noge, na goleni), sem verjetno izgovoril široki e namesto ozkega.

Ali se še kdo, razen mene in sošolke Metode Rejc (poročena Novak, ki je postala zobozdravnica), spominja opisanega gledališkega dogajanja? Bilo je nekaj vmesnega – med naučeno šolsko igro in podjetno otroško gledališko ustvarjalnostjo ali igro.

*Tekmovanje cicibanov na Jesenicah leta 1958,
last Ksenije Čop*